

Voorbeeldteksten bij Handreiking 1151 'Rapporteren over de controleaanpak continuïteit in de controleverklaring'

Voorbeeld 1 (Scenario 1: geen serieuze bedreiging van de continuïteit):

Controleaanpak continuïteit

Optie 1 van scenario 1 is van toepassing indien het bestuur een toelichting heeft opgenomen over continuïteit met daarin een uiteenzetting van de door haar uitgevoerde continuïteitsanalyse en daaruit voortvloeiende conclusie.

Optie 2 van scenario 1 is van toepassing indien het bestuur geen toelichting over de toepassing van de continuïteitveronderstelling heeft opgenomen.

Optie 3 van scenario 1 is een voorbeeld van een situatie dat een verkorte of beknopte beschrijving van toepassing is.

Optie 1 van 3

[Zoals toegelicht in het onderdeel '... (specificeren, bijv. Continuïteit)' op pagina XX van de jaarrekening]

OF

[Zoals toegelicht in het onderdeel '... (specificeren)' in het bestuursverslag]

heeft het bestuur zijn continuïteitsbeoordeling voor de periode van ... (periode benoemen welke van toepassing is, maar tenminste twaalf maanden¹) maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening uitgevoerd en geen gebeurtenissen of omstandigheden geïdentificeerd die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de entiteit om haar continuïteit te handhaven (hierna: continuïteitsrisico's). Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere:

- overwegen of de continuïteitsbeoordeling van het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle kennis hebben door ... (specifiek maken) en het bestuur bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten. [Wij hebben/Het bestuur heeft] hierbij onder andere aandacht besteed aan ... (specifiek maken);
- evalueren van de begrote operationele resultaten en daaraan gerelateerde kasstromen voor de periode van ... (periode benoemen welke van toepassing is, maar tenminste twaalf maanden) maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening rekening houdend met de ontwikkelingen in de branche zoals ... (specifiek maken) en onze kennis uit de controle;
- analyseren of de huidige en de benodigde financiering voor het kunnen continueren van het geheel van de bedrijfsactiviteiten is gewaarborgd, inclusief het voldoen aan relevante convenanten;
- inwinnen van inlichtingen bij het bestuur over zijn kennis van continuïteitsrisico's na de periode van de door het bestuur verrichte continuïteitsbeoordeling.

[Optioneel:

[Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.]

OF

[Uit onze werkzaamheden blijkt dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is en er geen continuïteitsrisico's zijn geïdentificeerd.]]

Optie 2 van 3

---

¹ In de praktijk wordt de periode van twaalf maanden die aanvangt na opmaken van de jaarrekening gehanteerd. Zie in dit kader ook de Nederlandse Corporate Governance Code, paragraaf 1.4.3 'Verklaring van het bestuur' waarin een dergelijke termijn wordt genoemd als best practice bepaling voor de invulling van principe 1.4 Verantwoordelijkheden over risicobeheersing.

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de werkzaamheden voor de periode van ... (periode benoemen welke van toepassing is, maar tenminste twaalf maanden²) maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening. Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere:

- overwegen of de continuïteitsbeoordeling van het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle kennis hebben door ... (specifiek maken) en het bestuur bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten. [Wij hebben/Het bestuur heeft] hierbij onder andere aandacht besteed aan ... (specifiek maken);
- nagaan of het bestuur gebeurtenissen of omstandigheden heeft geïdentificeerd die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de entiteit om haar continuïteit te handhaven (hierna: continuïteitsrisico's);
- evalueren van de begrote operationele resultaten en daaraan gerelateerde kasstromen voor de periode van ... (periode benoemen welke van toepassing is, maar tenminste twaalf maanden) maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekeningrekening rekening houdend met ontwikkelingen in de branche zoals ... (specifiek maken) en onze kennis uit de controle;
- analyseren of de huidige en de benodigde financiering voor het kunnen continueren van het geheel van de bedrijfsactiviteiten is gewaarborgd, inclusief het voldoen aan relevante convenanten;
- inwinnen van inlichtingen bij het bestuur over zijn kennis van continuïteitsrisico's na de periode van de door het bestuur verrichte continuïteitsbeoordeling.

[Optioneel:

[Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.]

OF

[Uit onze werkzaamheden blijkt dat de door het management gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is en er geen continuïteitsrisico's zijn geïdentificeerd.]]

Optie 3 van 3

Omdat (her)waarderingen van de beleggingsportefeuille voor rekening en risico komen van de participanten van het fonds en de omvang van huidige of toekomstige verplichtingen jegens derden zodanig is dat deze volgens het bestuur de continuïteit niet beïnvloeden, heeft het bestuur afgewogen dat er geen continuïteitsrisico's bestaan voor de activiteiten van het fonds. Naast de door ons op andere wijze verworven kennis van het fonds, omvatten onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren onder andere inspectie van relevante juridische documenten, de controle van en het verkrijgen van inzicht in de beleggingen evenals controlewerkzaamheden op de verplichtingen van het fonds.

[Optioneel:

[Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.]

OF

[Uit onze werkzaamheden blijkt dat de door het management gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is en er geen continuïteitsrisico's zijn geïdentificeerd.]]

---

² In de praktijk wordt de periode van twaalf maanden die aanvangt na opmaken van de jaarrekening gehanteerd. Zie in dit kader ook de Nederlandse Corporate Governance Code, paragraaf 1.4.3 'Verklaring van het bestuur' waarin een dergelijke termijn wordt genoemd als best practice bepaling voor de invulling van principe 1.4 Verantwoordelijkheden over risicobeheersing.

Voorbeeld 2.1 (*Scenario 2: onzekerheid over continuïteit - aangelegenheden die de meest significante aandacht vereisen van de accountant bij het uitvoeren van de controle, bijvoorbeeld doordat de omstandigheden complexer zijn - uitgebreide controleverklaring - de sectie 'Kernpunten van de controle'*):

... (Titel kernpunt, bijvoorbeeld Controleaanpak continuïteit)

Zoals toegelicht in het onderdeel 'Continuïteit' op pagina XX van de jaarrekening heeft het bestuur de volgende gebeurtenissen en omstandigheden geïdentificeerd die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de entiteit om haar continuïteit te handhaven (hierna 'continuïteitsrisico's'): ... (continuïteitsrisico's beschrijven).

Het bestuur stelt deze in voldoende mate te hebben afgedekt door ... (mitigerende maatregelen beschrijven). De belangrijkste uitgangspunten en veronderstellingen hierbij zijn de volgende:

- Item 1 ... (beschrijven belangrijkste uitgangspunten/veronderstellingen waarop in de beschrijving van de werkzaamheden hieronder verder op wordt ingegaan, bijvoorbeeld een worst case scenario waarbij het bestuur uitgaat van een daling van 30% van de omzet zonder een evenredige daling op de bedrijfskosten; de toekomstige prijsontwikkeling van de belangrijkste producten evenals de ontwikkeling van het marktaandeel).
- Item 2, etc.

Gegeven de mogelijke significante impact op de jaarrekening als geheel hebben wij de door het bestuur toegepaste uitgangspunt dat er sprake is van continuïteit van het geheel van de werkzaamheden van ... (naam entiteit) voor de periode van ... (periode benoemen welke van toepassing is, maar tenminste twaalf maanden³) maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening als kernpunt van de controle aangemerkt.

Om te kunnen oordelen over de geschiktheid van de door het bestuur toegepaste continuïteitsveronderstelling voor de periode van ... (periode benoemen welke van toepassing is, maar tenminste twaalf maanden) maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening waarbij inbegrepen het evalueren van de effectiviteit van de plannen van het bestuur om [de/het] geïdentificeerde continuïteitsrisico[s] af te dekken en in hoeverre de daarmee samenhangende toelichtingen toereikend zijn, hebben wij onder meer de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- op basis van onze kennis van de onderneming, haar omgeving en de huidige financiële situatie zijn wij nagegaan of de hieruit verkregen informatie over gebeurtenissen en omstandigheden die zou kunnen leiden tot continuïteitsrisico's in de analyse van het bestuur zijn betrokken;
- wij hebben externe informatie zoals ... (specificeren, bijv. marktdata geraadpleegd, de voorwaarden van leningsovereenkomsten gelezen alsmede vastgesteld of deze eventueel zijn geschonden en kennisgenomen van relevante correspondentie met belangrijke afnemers en leveranciers);
- aanvullend hebben wij het bestuur bevraagd of het bestuur continuïteitsrisico's voor de periode na zijn continuïteitsanalyse heeft onderkend.

Met betrekking tot de aan de plannen van het bestuur ten grondslag liggende veronderstellingen hebben wij:

- om vast te stellen of er een adequate onderbouwing is voor de aan de plannen ten grondslag liggende veronderstellingen deze getoetst op basis van externe informatie, waaronder ... (specificeren, bijv. gepubliceerde prijzen en rapportages ten aanzien van marktontwikkelingen, externe gegevens die gepubliceerd zijn door brancheverenigingen en analisten, zoals verwachte marktontwikkelingen en kostenontwikkelingen (lonen, grondstoffen, halffabricaten));
- de consistentie van deze veronderstellingen met andere door het bestuur gemaakte schattingen (zoals ... (specificeren, bijv. de bepaling van de omvang van de bijzondere waardevermindering van de bedrijfsgebouwen)) beoordeeld.

Met betrekking tot de plannen van het bestuur hebben wij eveneens:

---

³ In de praktijk wordt de periode van twaalf maanden die aanvangt na opmaken van de jaarrekening gehanteerd. Zie in dit kader ook de Nederlandse Corporate Governance Code, paragraaf 1.4.3 'Verklaring van het bestuur' waarin een dergelijke termijn wordt genoemd als best practice bepaling voor de invulling van principe 1.4 Verantwoordelijkheden over risicobeheersing.

- de door het bestuur uitgevoerde sensitiviteitsanalyses omtrent de verwachte uitkomsten van deze maatregelen beoordeeld op aanvaardbaarheid van toegepaste scenario's ... (specificeren);
- beoordeeld in hoeverre het tijdig kunnen realiseren van de plannen haalbaar is, in het bijzonder ... (specificeren, bijv. in het worst case scenario waarin uitgegaan is van een daling van 30% van de omzet zonder een evenredige daling op de bedrijfskosten);
- beoordeeld in hoeverre de verwachte uitkomsten daarvan adequaat zijn opgenomen in de liquiditeitsprognose; de samenhang tussen het herziene bedrijfsplan, de bovengenoemde plannen en de liquiditeitsprognose beoordeeld.

Inzake de liquiditeitsprognose hebben wij:

- de toereikendheid van de volgens de prognose beschikbare liquiditeitsruimte beoordeeld, in het bijzonder met betrekking tot ... (specificeren, bijvoorbeeld het door het bestuur opgestelde worst case scenario);
- daar waar van toepassing, getoetst of mogelijke tekorten in de geprognosticeerde financieringsruimte toereikend kunnen worden gefinancierd door inspectie van daaraan ten grondslag liggende overeenkomsten voor de periode van ... (periode benoemen welke van toepassing is, maar tenminste twaalf maanden) maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening.

Om mogelijke nieuwe of gewijzigde omstandigheden te onderkennen die relevant kunnen zijn voor de onderkende continuïteitsrisico's en de mate waarin het bestuur verwacht dat zijn risicobeperkende maatregelen toereikend zullen zijn, hebben wij:

- de notulen van ... (specificeren, bijv. de vergaderingen van aandeelhouders, van de met governance belaste personen en van relevante commissies) doorgenomen;
- navraag gedaan bij ... (specificeren, bijv. het management, juridisch adviseurs en de interne accountantsdienst);
- externe openbare informatiebronnen geraadpleegd ... (specificeren);
- cijferanalyses uitgevoerd op de interne halfjaarrapportage waarbij wij die rapportage hebben aangesloten op de onderliggende administratie.

Wij zijn nagegaan of in de toelichting van de jaarrekening [de/het] continuïteitsrisico[s], de door het bestuur genomen maatregelen ter mitigering daarvan en de daaraan ten grondslag liggende meest relevante veronderstellingen en schattingen adequaat zijn beschreven. Wij vinden de toelichting zoals opgenomen in het onderdeel 'Continuïteit' op pagina XX van de jaarrekening toereikend.

[Optioneel:

[Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.]

OF

[Uit onze werkzaamheden blijkt dat de door het management gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is en op basis van de verkregen controle-informatie er geen onzekerheid van materieel belang met betrekking tot gebeurtenissen of omstandigheden bestaat die gereede twijfel kan doen ontstaan over de mogelijkheid van de entiteit om haar continuïteit te handhaven.]]

Voorbeeld 2.2 (*Scenario 2 - Aangelegenheden die de meest significante aandacht vereisen van de accountant bij het uitvoeren van de controle, bijvoorbeeld doordat de omstandigheden meer complex zijn - niet-uitgebreide controleverklaring - de sectie 'Controleaanpak continuïteit'*):

Controleaanpak continuïteit

Zoals toegelicht in het onderdeel 'Continuïteit' op pagina XX van de jaarrekening heeft het bestuur de volgende gebeurtenissen en omstandigheden die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de entiteit om haar continuïteit te handhaven (hierna 'continuïteitsrisico's') geïdentificeerd: ... (continuïteitsrisico's beschrijven). Het bestuur stelt dat [door middel van/als gevolg van/naar verwachting] ... (mitigerende maatregelen beschrijven), zoals toegelicht op pagina XX, [dit/deze] continuïteitsrisico[s] in voldoende mate te hebben gemitigeerd. De belangrijkste uitgangspunten en veronderstellingen hierbij zijn de volgende:

- Item 1 ... (beschrijven belangrijkste uitgangspunten/veronderstellingen waarop in de beschrijving van de werkzaamheden hieronder verder op wordt ingegaan, bijvoorbeeld een worst case scenario waarbij het bestuur uitgaat van een daling van 30% van de omzet zonder een evenredige daling op de bedrijfskosten; de toekomstige prijsontwikkeling van de belangrijkste producten evenals de ontwikkeling van het marktaandeel);
- Item 2, etc.

Om te kunnen oordelen over de geschiktheid van de door het bestuur toegepaste continuïteitsveronderstelling voor de periode van ... (periode benoemen welke van toepassing is, maar tenminste twaalf maanden⁴) maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening, waarbij inbegrepen het evalueren van de effectiviteit van de plannen van het bestuur om [de/het] geïdentificeerde continuïteitsrisico[s] af te dekken en het evalueren in hoeverre de daarmee samenhangende toelichtingen toereikend zijn, hebben wij [met ondersteuning van herstructurerings- en financieringsspecialisten] onder meer de volgende werkzaamheden uitgevoerd.

Op basis van onze kennis van de onderneming, haar omgeving en de huidige financiële situatie zijn wij nagegaan of de hieruit verkregen informatie over gebeurtenissen en omstandigheden die zou kunnen leiden tot continuïteitsrisico's, in de analyse van het bestuur zijn betrokken. Wij hebben daarvoor externe informatie zoals ... (specificeren, bijv. marktdata) geraadpleegd, de voorwaarden van leningsovereenkomsten gelezen alsmede vastgesteld of deze eventueel zijn geschonden en kennisgenomen van relevante correspondentie met belangrijke afnemers en leveranciers. Aanvullend hebben wij het bestuur bevraagd of het bestuur continuïteitsrisico's voor de periode na zijn continuïteitsanalyse heeft onderkend.

Met betrekking tot de aan de plannen van het bestuur ten grondslag liggende veronderstellingen hebben wij:

- om vast te stellen of er een adequate onderbouwing is voor de aan de plannen ten grondslag liggende veronderstellingen deze getoetst op basis van externe informatie, waaronder ... (specificeren, bijv. gepubliceerde prijzen en rapportages en aanzien van marktontwikkelingen, externe gegevens die gepubliceerd zijn door brancheverenigingen en analisten, zoals verwachte marktontwikkelingen en kostenontwikkelingen (lonen, grondstoffen, halffabricaten));
- de consistentie van deze veronderstellingen met andere door het bestuur gemaakte schattingen (zoals ... (specificeren, bijv. de bepaling van de omvang van de bijzondere waardevermindering van de bedrijfsgebouwen)) beoordeeld.

Met betrekking tot de plannen van het bestuur hebben wij eveneens:

- de door het bestuur uitgevoerde sensitiviteitsanalyses omtrent de verwachte uitkomsten van deze maatregelen beoordeeld op aanvaardbaarheid van toegepaste scenario's ... (specificeren);
- beoordeeld in hoeverre het tijdig kunnen realiseren van de plannen haalbaar is, in het bijzonder ... (specificeren, bijv. in het worst case scenario waarin uitgegaan is van een daling van 30% van de omzet zonder een evenredige daling op de bedrijfskosten);
- beoordeeld in hoeverre de verwachte uitkomsten daarvan adequaat zijn opgenomen in de liquiditeitsprognose; de samenhang tussen het herziene bedrijfsplan, de bovengenoemde plannen en de liquiditeitsprognose beoordeeld.

---

⁴ In de praktijk wordt de periode van twaalf maanden die aanvangt na opmaken van de jaarrekening gehanteerd. Zie in dit kader ook de Nederlandse Corporate Governance Code, paragraaf 1.4.3 'Verklaring van het bestuur' waarin een dergelijke termijn wordt genoemd als best practice bepaling voor de invulling van principe 1.4 Verantwoordelijkheden over risicobeheersing.

Inzake de liquiditeitsprognose hebben wij:

- de toereikendheid van de volgens de prognose beschikbare liquiditeitsruimte beoordeeld, in het bijzonder met betrekking tot ... (specificeren, bijv. het door het bestuur opgestelde worst case scenario);
- daar waar van toepassing, getoetst of mogelijke tekorten in de geprognoseerde financieringsruimte toereikend kunnen worden gefinancierd door inspectie van daaraan ten grondslag liggende overeenkomsten voor de periode van ... (periode benoemen welke van toepassing is, maar tenminste twaalf maanden) maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening.

Om mogelijke nieuwe of gewijzigde omstandigheden te onderkennen die relevant kunnen zijn voor de onderkende continuïteitsrisico's en de mate waarin het bestuur verwacht dat zijn risicobeperkende maatregelen toereikend zullen zijn, hebben wij:

- de notulen van ... (specificeren, bijv. de vergaderingen van aandeelhouders, van de met governance belaste personen en van relevante commissies) doorgenomen op aanwijzingen voor financieringsmoeilijkheden;
- navraag gedaan bij ... (specificeren, bijv. het management, juridisch adviseurs en de interne accountantsdienst);
- externe openbare informatiebronnen geraadpleegd ... (specificeren);
- cijferanalyses uitgevoerd op de interne halfjaarrapportage waarbij wij die rapportage hebben aangesloten op de onderliggende administratie.

Wij zijn nagegaan of in de toelichting van de jaarrekening [de/het] continuïteitsrisico['s], de door het bestuur genomen maatregelen ter mitigering daarvan en de daaraan ten grondslag liggende meest relevante veronderstellingen en schattingen adequaat zijn beschreven. Wij vinden de toelichting zoals opgenomen in het onderdeel 'Continuïteit' op pagina XX van de jaarrekening toereikend.

[Optioneel:

[Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.]

OF

[Uit onze werkzaamheden blijkt dat de door het management gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is en op basis van de verkregen controle-informatie er geen onzekerheid van materieel belang met betrekking tot gebeurtenissen of omstandigheden bestaat die gereede twijfel kan doen ontstaan over de mogelijkheid van de entiteit om haar continuïteit te handhaven.]]

Voorbeeld 2.3 (*Scenario 2 - Overige aangelegenheden die significante aandacht vereisen van de accountant bij het uitvoeren van de controle, bijvoorbeeld doordat de omstandigheden minder complex zijn - zowel uitgebreide als niet uitgebreide controleverklaring - de sectie 'Controleaanpak continuïteit'*):

Controleaanpak continuïteit

Zoals toegelicht in het onderdeel 'Continuïteit' op pagina XX van de jaarrekening, heeft het bestuur [het volgende/de volgende] gebeurtenissen en omstandigheden geïdentificeerd die gereede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de entiteit om haar continuïteit te handhaven (hierna 'continuïteitsrisico's'): ... (continuïteitsrisico's beschrijven) en afgedekt door ... (mitigerende maatregelen beschrijven, bijvoorbeeld door middel van door de moedermaatschappij toegezegde financiële steun).

Onze werkzaamheden met betrekking tot de evaluatie van de geschiktheid van de door het bestuur toegepaste continuïteitsveronderstelling voor de periode van ... (periode benoemen welke van toepassing is, maar tenminste twaalf maanden⁵) maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening, waarbij inbegrepen het evalueren van de effectiviteit van de maatregelen van het bestuur om [de/het] geïdentificeerde continuïteitsrisico[s] af te dekken, omvatten onder andere:

- overwegen of de analyse van continuïteitsrisico's door het bestuur alle relevante informatie omvat waarvan wij als gevolg van de controle kennis hebben door ... (specifiek maken);
- het bestuur bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten in de analyse van continuïteitsrisico's en de door het bestuur opgestelde liquiditeitsprognose en deze vervolgens te toetsen op basis van ... (specifiek maken, bijv. onderliggende contracten, orders, en financieringsovereenkomsten);
- evalueren van de sensitiviteitsanalyses zoals door het bestuur gehanteerd in de kasstroomprognose ter bepaling van de liquiditeitsbehoefte;
- evalueren van de begrote operationele resultaten en daaraan gerelateerde kasstromen voor de periode van ... (periode benoemen welke van toepassing is, maar tenminste twaalf maanden) maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening, rekening houdend met ontwikkelingen in de branche zoals ... (specifiek maken) en onze kennis uit de controle;
- ... (aanvullen met specifieke werkzaamheden, bijvoorbeeld: evalueren van de afdwingbaarheid van de door de moedermaatschappij toegezegde financiële steun middels inspectie van de verstrekte 'support letter' en toetsing van de bevoegdheid van de ondertekenaar van de brief evenals de historie van toezeggingen en de nakoming van deze toezeggingen);
- ... (aanvullen met specifieke werkzaamheden, bijvoorbeeld: vaststellen dat de moedermaatschappij voldoende financiële draagkracht heeft om te kunnen voldoen aan de door haar toegezegde financiële steun aan de hand van haar gecontroleerde jaarrekening en discussie met haar accountant);
- inwinnen van inlichtingen van het bestuur over haar kennis van continuïteitsrisico's na de periode van de door het bestuur verrichte continuïteitsanalyse;
- vaststellen dat [de/het] continuïteitsrisico[s] en de [maatregel/maatregelen] om deze voldoende te mitigeren zoals toegelicht in het onderdeel 'Continuïteit' op pagina XX van de jaarrekening toereikend zijn beschreven.

[Optioneel:

[Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling. Wij vinden de toelichting zoals opgenomen in het onderdeel 'Continuïteit' op pagina XX van de jaarrekening toereikend.]

OF

[Uit onze werkzaamheden blijkt dat de door het management gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is en op basis van de verkregen controle-informatie er geen onzekerheid van materieel belang met betrekking tot gebeurtenissen of omstandigheden bestaat

⁵ In de praktijk wordt de periode van twaalf maanden die aanvangt na opmaken van de jaarrekening gehanteerd. Zie in dit kader ook de Nederlandse Corporate Governance Code, paragraaf 1.4.3 'Verklaring van het bestuur' waarin een dergelijke termijn wordt genoemd als best practice bepaling voor de invulling van principe 1.4 Verantwoordelijkheden over risicobeheersing.

die gerede twijfel kan doen ontstaan over de mogelijkheid van de entiteit om haar continuïteit te handhaven. Wij vinden de toelichting zoals opgenomen in het onderdeel 'Continuïteit' op pagina XX van de jaarrekening toereikend.]

Voorbeeld 3 (Scenario 3 - zowel uitgebreide als niet uitgebreide controleverklaring - een verplichte Standaard 570 sectie inzake onzekerheid van materieel belang omtrent de continuïteit waarin ook de controleaanpak wordt beschreven):

Onzekerheid van materieel belang omtrent de continuïteit

Wij vestigen de aandacht op het onderdeel 'Continuïteit' in de toelichting [*optioneel: op pagina XX / onder titel ...*] van de jaarrekening, waarin uiteengezet is dat de entiteit ... (omstandigheden benoemen, bijvoorbeeld: afhankelijk is van een positieve toekomstige resultaatontwikkeling en de bereidwilligheid van de bank om de financiering te blijven continueren.) Deze condities duiden op het bestaan van een onzekerheid van materieel belang op grond waarvan gerede twijfel zou kunnen bestaan over de continuïteitsveronderstelling van de entiteit. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

De belangrijkste uitgangspunten en veronderstellingen van de maatregelen van het bestuur om de condities die duiden op het bestaan van een onzekerheid van materieel belang op grond waarvan gerede twijfel zou kunnen bestaan over de continuïteitsveronderstelling van de entiteit (hierna: continuïteitsrisico's) te adresseren, zijn de volgende:

- Item 1 ... (beschrijven belangrijkste uitgangspunten/veronderstellingen waarop in de werkzaamheden kolom verder op wordt ingegaan, bijvoorbeeld een worst case scenario waarbij management uitgaat van een daling van 30% van de omzet zonder een evenredige daling op de bedrijfskosten; de toekomstige prijsontwikkeling van de belangrijkste producten evenals de ontwikkeling van het marktaandeel);
- Item 2 etc.

Om te kunnen oordelen over de geschiktheid van de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling, waarbij inbegrepen het evalueren van de effectiviteit van de plannen van het bestuur om de geïdentificeerde continuïteitsrisico[s] naar verwachting voldoende af te dekken en de toereikendheid van de daarmee samenhangende toelichtingen hebben wij [*optioneel: met ondersteuning van herstructurerings- en financieringsspecialisten*] onder meer de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

Op basis van onze kennis van de onderneming, haar omgeving en de huidige financiële situatie zijn wij nagegaan of de hieruit verkregen informatie over gebeurtenissen en omstandigheden die zou kunnen leiden tot continuïteitsrisico's in de analyse van het bestuur zijn betrokken. Wij hebben daarvoor externe informatie zoals ... (specificeren, bijv. marktdata) geraadpleegd, de voorwaarden van leningsovereenkomsten gelezen alsmede vastgesteld of deze eventueel zijn geschonden en kennisgenomen van relevante correspondentie met belangrijke afnemers en leveranciers. Aanvullend hebben wij het bestuur bevraagd of het bestuur continuïteitsrisico's voor de periode na zijn continuïteitsanalyse heeft onderkend.

Met betrekking tot de aan de plannen van het bestuur ten grondslag liggende veronderstellingen hebben wij:

- om vast te stellen of er een adequate onderbouwing is voor de aan de plannen ten grondslag liggende veronderstellingen deze getoetst op basis van externe informatie, waaronder ... (specificeren, bijv. gepubliceerde prijzen en rapportages ten aanzien van marktontwikkelingen, externe gegevens die gepubliceerd zijn door brancheverenigingen en analisten, zoals verwachte marktontwikkelingen en kostenontwikkelingen (lonen, grondstoffen, halffabricaten));
- de consistentie van deze veronderstellingen met andere door het bestuur gemaakte schattingen (zoals ... (specificeren, bijv. de bepaling van de omvang van de bijzondere waardevermindering van de bedrijfsgebouwen)) beoordeeld.

Met betrekking tot de hiervoor genoemde plannen van het bestuur hebben wij eveneens:

- de door het bestuur uitgevoerde sensitiviteitsanalyses omtrent de verwachte uitkomsten van deze maatregelen beoordeeld op aanvaardbaarheid van toegepaste scenario's ... (specificeren);
- beoordeeld in hoeverre het tijdig kunnen realiseren van de plannen haalbaar is, in het bijzonder ... (specificeren, bijv. in het worst case scenario waarin uitgaat van een daling van 30% van de omzet zonder een evenredige daling op de bedrijfskosten);

- beoordeeld in hoeverre de verwachte uitkomsten daarvan adequaat zijn opgenomen in de liquiditeitsprognose; de samenhang tussen het herziene bedrijfsplan, de hiervoor genoemde plannen en de liquiditeitsprognose beoordeeld.

Inzake de liquiditeitsprognose hebben wij:

- de toereikendheid van de volgens de prognose beschikbare liquiditeitsruimte beoordeeld, in het bijzonder met betrekking tot ... (specificeren, bijv. het door het bestuur opgestelde worst case scenario);
- daar waar van toepassing, getoetst of mogelijke tekorten in de geprognosticeerde financieringsruimte toereikend kunnen worden gefinancierd door inspectie van daaraan ten grondslag liggende overeenkomsten voor de periode van ... (periode benoemen welke van toepassing is, maar tenminste twaalf maanden⁶) maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening.

Om mogelijke nieuwe of gewijzigde omstandigheden te onderkennen die relevant kunnen zijn voor de onderkende continuïteitsrisico's en de mate waarin het bestuur verwacht dat zijn risicobeperkende maatregelen toereikend zullen zijn, hebben wij:

- de notulen van ... (specificeren, bijv. de vergaderingen van aandeelhouders, van de met governance belaste personen en van relevante commissies) doorgenomen op aanwijzingen voor financieringsmoeilijkheden;
- navraag gedaan bij [het management/juridisch adviseurs/de interne accountantsdienst];
- externe openbare informatiebronnen geraadpleegd ... (specificeren); cijferanalyses uitgevoerd op de interne halfjaarrapportage waarbij wij die rapportage hebben aangesloten op de onderliggende administratie.

Wij zijn nagegaan of in de toelichting van de jaarrekening [de/het] continuïteitsrisico[s] de door het bestuur genomen maatregelen ter mitigering daarvan en de daaraan ten grondslag liggende meest relevante veronderstellingen en schattingen adequaat zijn beschreven. Wij vinden de toelichting zoals opgenomen in het onderdeel 'Continuïteit' op pagina XX van de jaarrekening waarin het bestuur de condities uiteen heeft gezet die duiden op het bestaan van een onzekerheid van materieel belang op grond waarvan gereede twijfel zou kunnen bestaan over de continuïteitsveronderstelling van de entiteit, toereikend.

---

⁶ In de praktijk wordt de periode van twaalf maanden die aanvangt na opmaken van de jaarrekening gehanteerd. Zie in dit kader ook de Nederlandse Corporate Governance Code, paragraaf 1.4.3 'Verklaring van het bestuur' waarin een dergelijke termijn wordt genoemd als best practice bepaling voor de invulling van principe 1.4 Verantwoordelijkheden over risicobeheersing.

Koninklijke Nederlandse
Beroepsorganisatie
van Accountants

Postbus 7984
1008 AD Amsterdam
Antonio Vivaldistraat 2-8
1083 HP Amsterdam
T 020 301 03 01
nba@nba.nl
www.nba.nl